

FARMAKOLOGIE HEMOSTÁZY

Farmakologický ústav, LF MU Brno, podzimní semestr 2019

Doc. RNDr. Ladislava Bartošová, Ph.D.

Hemostáza

FÁZE

- vaskulární
- destičková
- koagulační
- fibrinolytická

Reflexní vazokonstrikce

Adheze, aktivace a agregace destiček

Vlastní hemokoagulace

PRIMÁRNÍ H.

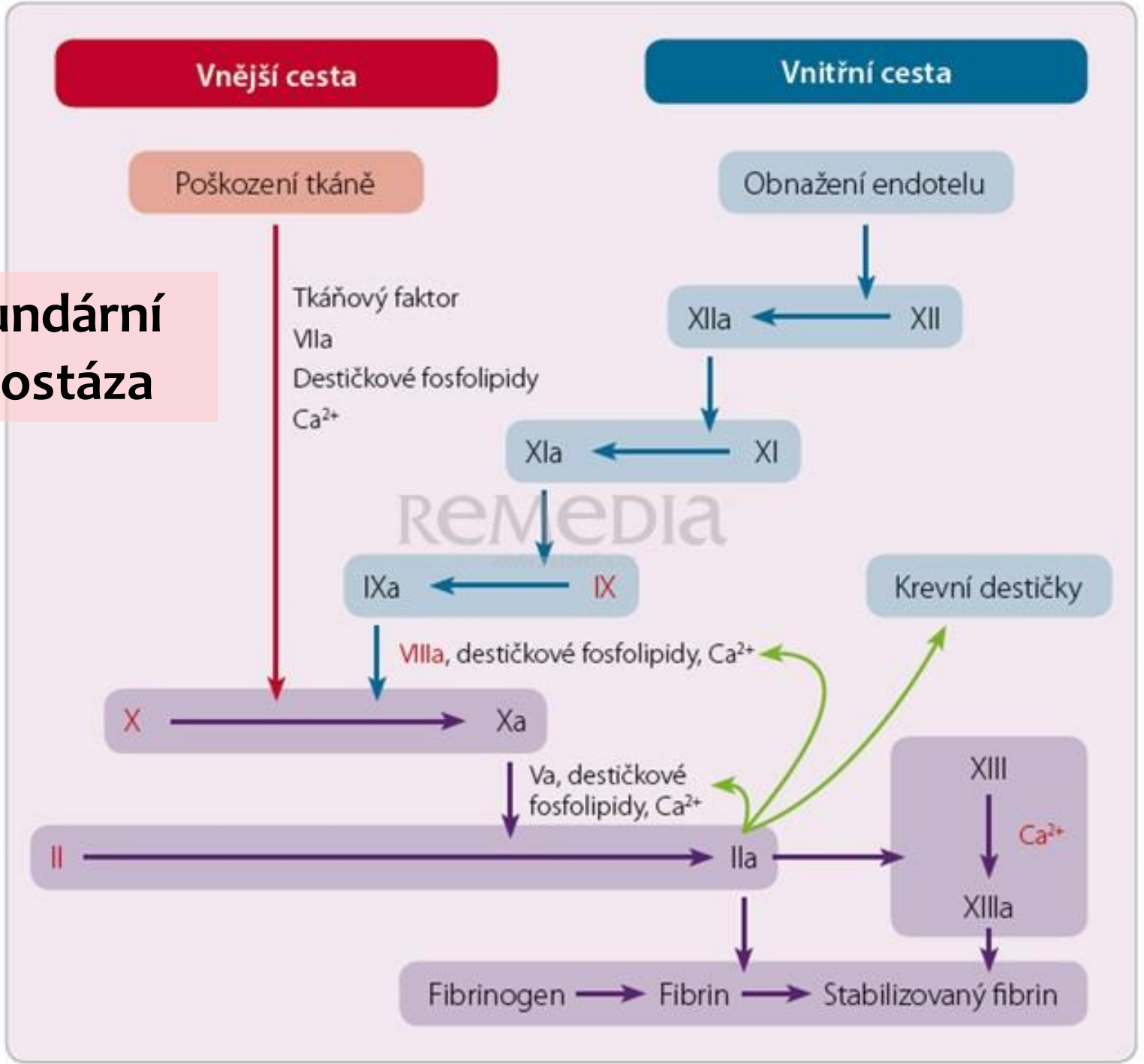
SEKUNDÁRNÍ H.

FIBRINOLÝZA
(Trombolýza)

V procesu
FIBRINOLÝZY
je **FIBRIN** štěpen
plazminem.

Cílem je přeměna rozpustné plazmatické bílkoviny **FIBRINOGENU** na nerozpustný **FIBRIN**. Přeměna je katalyzovaná enzymem trombinem. Fibrin následně vytváří fibrinovou síť.

Sekundární hemostáza

Pro správné fungování procesů HEMOSTÁZY vyžadován

- **SPRÁVNÝ TOK KRVE** (nedochází ke stagnaci v části řečiště)
- **NEPOŠKOZENÁ CÉVNÍ STĚNA** (zachovalý endotel a dostatečná produkce všech jeho mediátorů)
- **VYVÁŽENÁ REGULACE** mechanismů koagulačních a antikoagulačních f.

DYSFUNKCE

* PATOLOGIE

✓ Krvácivé stavy

✓ Hyperkoagulační stavy

✓ Vrozené poruchy

✓ Získané poruchy

- Defekt primární hemostázy
- Defekt sekundární hemostázy

- Defekt fibrinolýzy
- Nedostatek antikoagulač.faktorů

Snížená aktivita → **KOAGULOPATIE**

Zvýšená aktivita → **TROMBOFÍLIE** ← Snížená aktivita

- žilní trombóza
- arteriální trombóza

OVLIVNĚNÍ KREVNÍHO SRÁŽENÍ

INHIBICE

ANTIKOAGULANCIA

FIBRINOLYTIKA/
TROMBOLYTIKA

**PROTIDESTIČKOVÉ LÉKY
„ANTIAGREGANCIA“**

- Inhibující agregaci destiček
- Inhibující tvorbu fibrinogenových můstků mezi trombocyty

- Přímá
- Nepřímá

PODPORA

ANTIFIBRINOLYTIKA

HEMOSTATIKA

= ANTITROMBOTIKA

ANTIKOAGULANCIA

Léčiva zabraňující hemokoagulaci, tj. zasahující do sekund. hemostázy

Zasahující o procesů koagulace PŘÍMO
⇒ **PŘÍMÁ ANTIKOAGULANCIA**

Zasahující do metabolismu koagulačních faktorů ⇒ **NEPŘÍMÁ ANTIKOAGULANCIA**

INDIKACE:

Profylaxe (zabránění tvorby trombů)

- hluboké žilní trombózy
- arteriální a plicní embolizace
- vzniku trombů při fibrilaci a flutteru síní, IM
- TEN po ortopedických operacích

Zasahující o procesů koagulace PŘÍMO

⇒ **PŘÍMÁ ANTIKOAGULANCIA**

HEPARIN je účinný také *in vitro*
(potažení stěn zkumavek nebo
stentů k zabránění srážení krve)

heparin (UFH – nefrakcionovaný heparin)

Aplikuje se intravenózně v infúzi nebo v bolusu 3x denně. Při jiných způsobech podání má nestandardní biologickou dostupnost

enoxaparin, nadroparin (LMWH – nízkomolekulární hepariny)

Aplikuje se subkutánně pouze 1x denně. Profylaxe těhotných žen s dědičnou predispozicí k trombofílii

Mechanismus účinku:

Hepariny podporují a stimulují (až 1000x) inhibiční účinek **antitrombinu III** ⇒ ten pak inhibuje TROMBIN (FIIa).
Při nedostatku antitrombinu III heparin nefunguje.

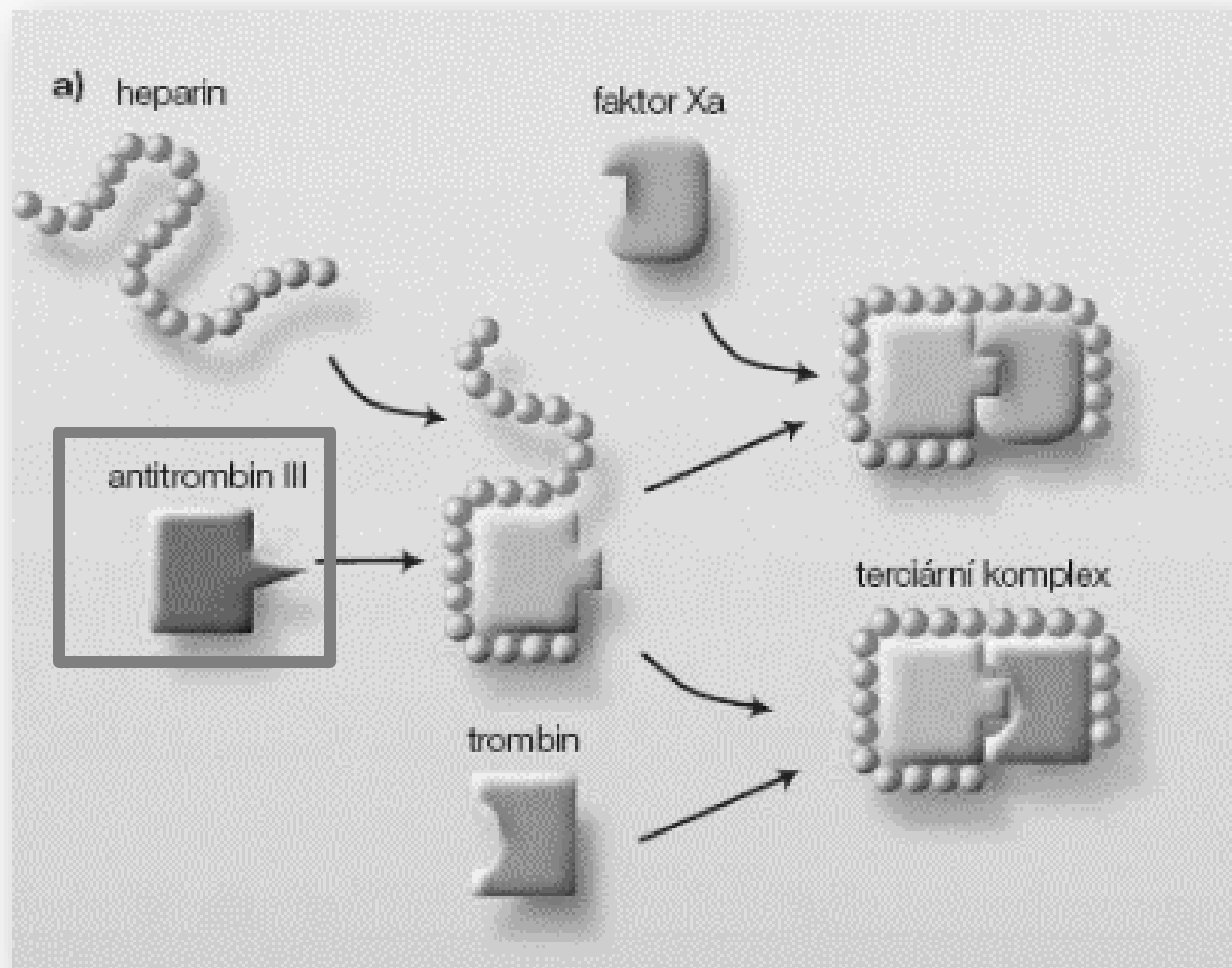
Nežádoucí účinky:

- krvácivé komplikace
- heparinem indukovaná trombocytopenie typu II.
- osteoporóza při terapii delší než měsíc
- hypersenzitivní reakce

1. Vazba HEPARINU na **ANTITROMBIN III** ⇒

⇒ konformační změna
ANTITROMBINU III

↓

2. 1000x urychlení vazby
ANTITROMBINU III na
TROMBIN

↓

3. Vzniká **TERNÁRNÍ** = terciární
komplex **HEPARIN –**
ANTITROMBIN III - TROMBIN

Zasahující o procesů koagulace PŘÍMO

⇒ **PŘÍMÁ ANTIKOAGULANCIA**

Vysoká korelace mezi plazmatickou koncentrací a stupněm antikoagulačního účinku ⇒ **není nutný monitoring**

dabigatran (gatrany*)

Podává se perorálně, 2x denně. Inhibuje i volný trombin ⇒ ovlivňuje také agregaci destiček.

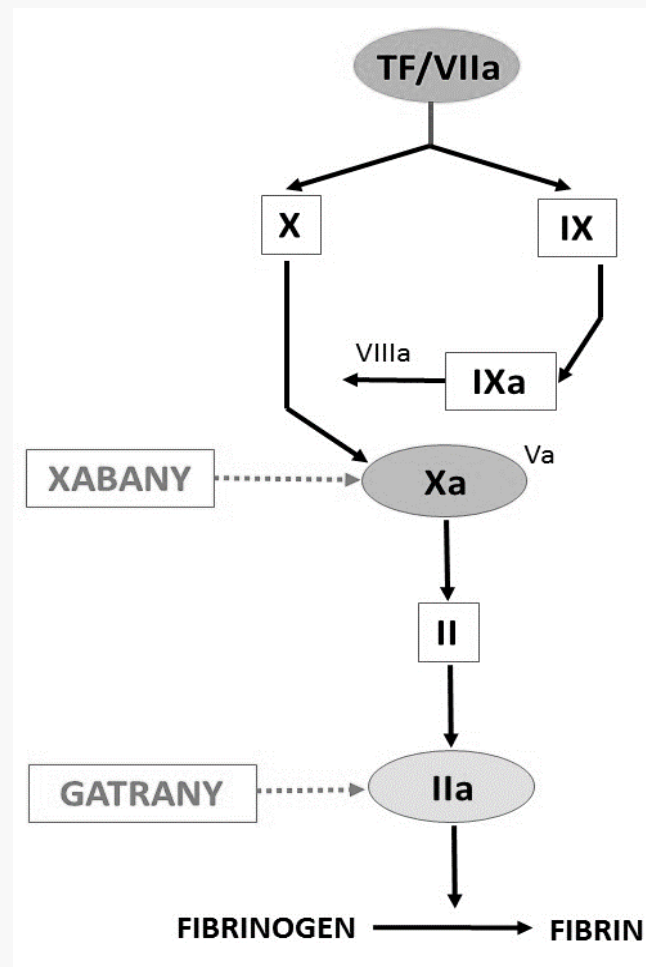
MÚ: Přímě inhibují TROMBIN (FIIa)

apixaban (xabany*) Podává se perorálně, 1x denně.

MÚ: Přímě inhibují aktivovaný faktor Xa tedy „o patro výš“- Inhibují tak vnější i vnitřní cestu koagulace

INDIKACE:

Profylaxe TEN v ortopedii a u fibrilace síní.

*Společně jsou označovány jako tzv. **NOACs** = novel oral anticoagulans alias **DOACs**.

GATRANY

nebo

XABANY ??

Nejsou vhodné pro
pacienty s jaterní
insuficiencí
(starší pacienti)

Zaznamenan
zvýšený výskyt
GIT krvácení

Jaterní insuficience

Je u xabanů kontraindikací
(zvl. u rivaroxabanu)

Renální insuficience

rivaroxaban se nedoporučuje u pacientů s clearance
kreatininu < 15 ml/min

dabigatran u pacientů s clearance kreatininu < 30 ml/min

Nejsou vhodné u pacientů s gastritidou,
ezofagitidou, gastroezofaryngeálním refluxem.

Zasahující do metabolismu koagulačních faktorů ⇒ **NEPŘÍMÁ ANTIKOAGULANCIA**

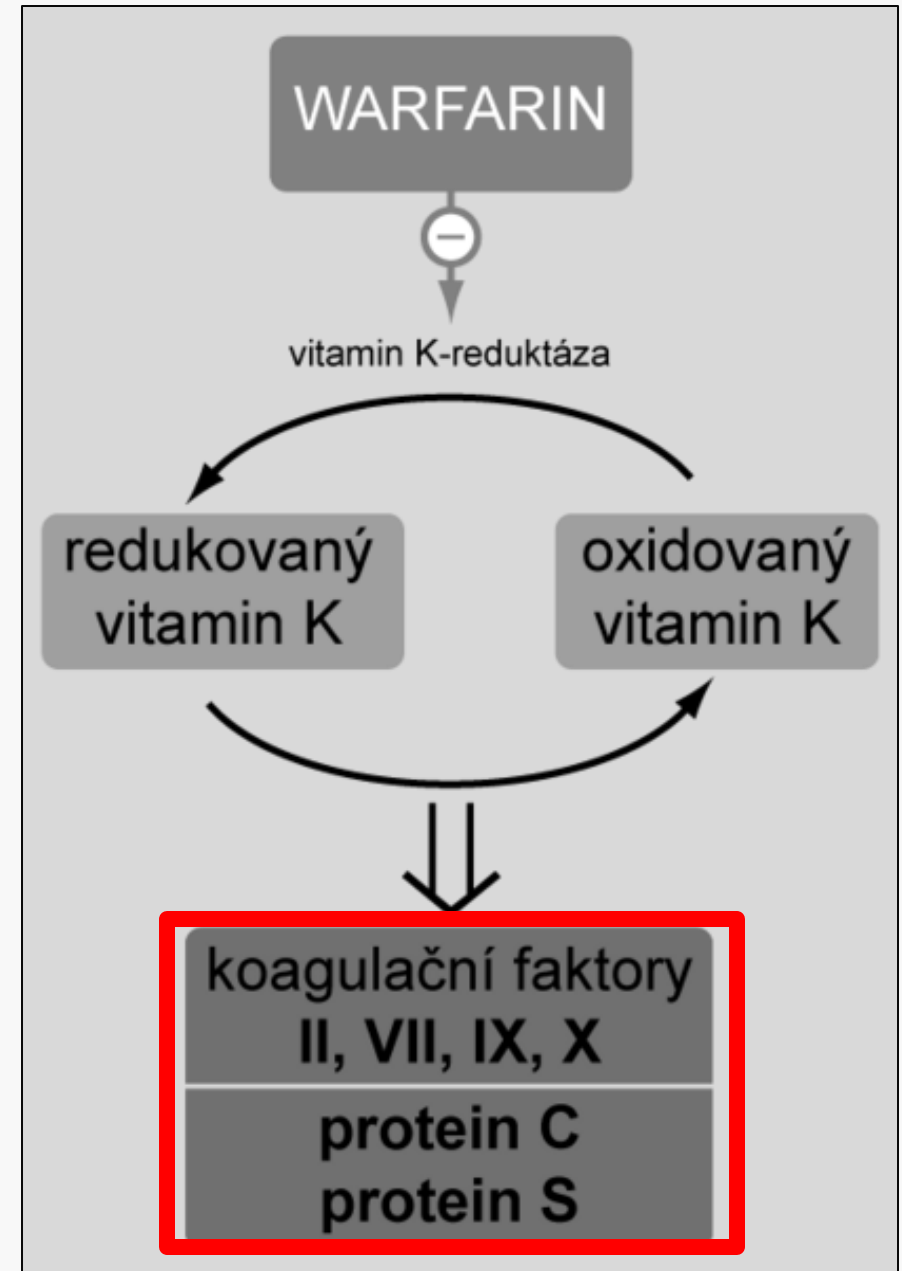
warfarin (kumarinový derivát)

Podává se perorálně. Je účinný výhradně *in vivo* nástup antikoagulačního účinku je **pomalý a postupný** (několik dnů)

MÚ: Zasahuje do tvorby „vitamín K- dependentních“ koagulačních faktorů v játrech.

Je to kompetitivní inhibitor enzymu „vitamín K – reductáza“

KI: Nedoporučuje se užívání v 6.-12. týdnu těhotenství a překračovat dávku 5mg/den.

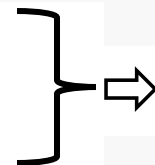

warfarin (kumarinový derivát)

Podávání NSAID je kontraindikováno pro nadměrné zesílení účinku warfarinu

FARMAKOKINETIKA warfarinu je komplikovaná

- výrazná vazba na plazmatické bílkoviny (až 99%)
- metabolizace v játrech přes cytochromy P450
- FK je ovlivněna přítomností **POLYMORFISMŮ V GENECH PRO CYP2C9 A VKORC1**

LÉKOVÉ INTERAKCE!

Nezbytné je kontrolovat průběh terapie pomocí INR

- u zdravých lidí je INR 0,8 – 1,2
- u warfarinizovaného pacienta snaha docílit INR 2-3

DDD (denní doporučená dávka) pro dosažení cílového INR se může velmi výrazně lišit

INDIKACE:

Profylaxe TEN (HŽT, plicní embolie)

Iniciační dávky 5-7mg (pod clonou heparinu!) Udržovací dávky 5-15mg (dle INR)

DALŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ INR

ZVÝŠENÍ INR

- Zvýšený metabolismus (tyreotoxikóza, horečka, infekce)
- Malaabsorpční stavy s nedostatkem vitamínu K
- Jaterní insuficience
- Terapie ATB a potlačení střevní mikroflory

**RIZIKO
KRVÁCENÍ**

SNÍŽENÍ INR

- Snížený metabolismus
- Poškození ledvin
- Příjem většího množství stravy obsahující hodně vitamínu K

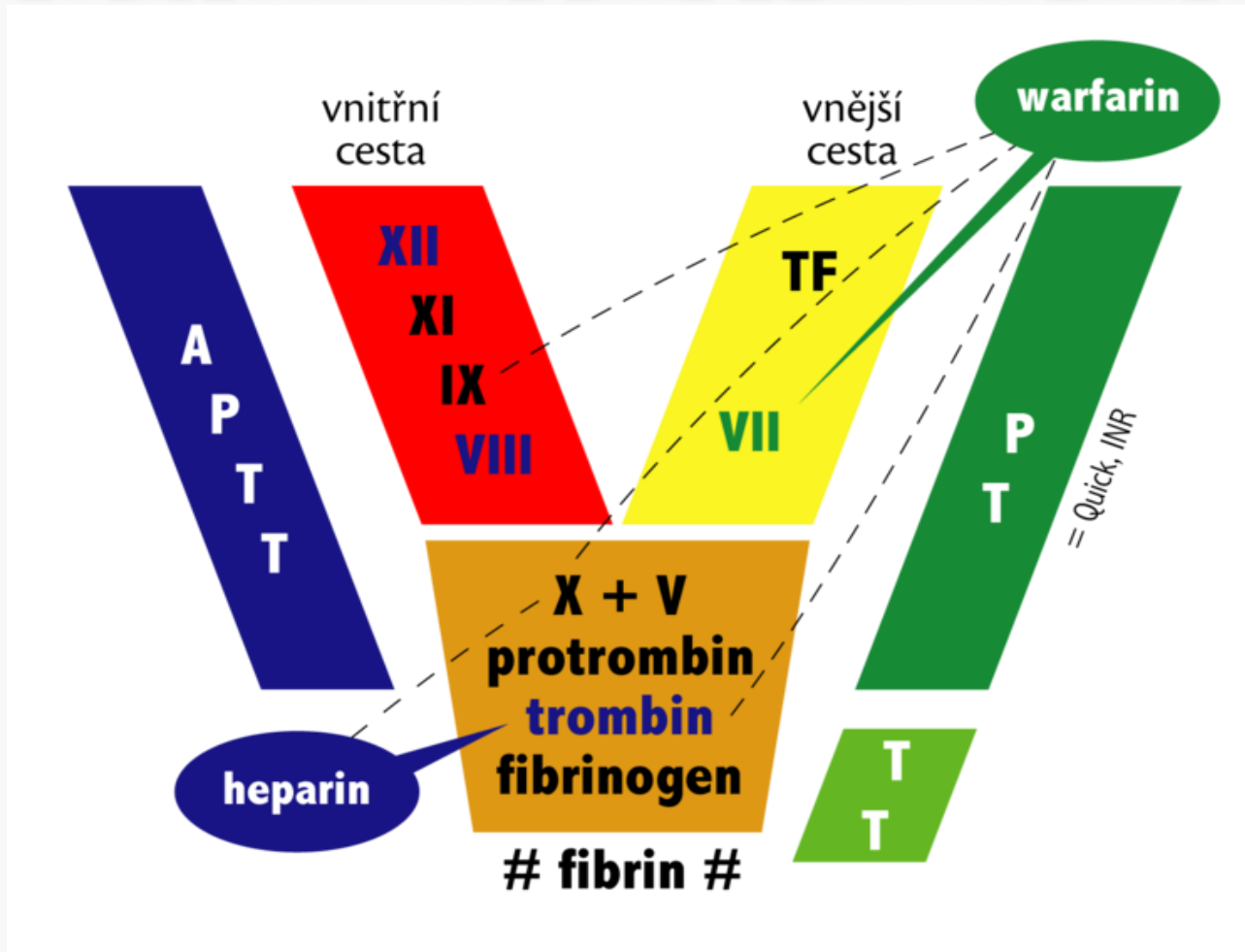
**kyselé zelí, brokolice,
listová zelenina,
kapusta, zelený čaj,
petržel**

Snaha docílit
INR 2-3
KONTROLOVAT!

**RIZIKO neúčinnosti
léčby a vzniku trombů**

Laboratorní hodnocení hemokoagulace

PROTROMBINOVÝ ČAS (PT):

Quick test (14s)

INR (0,8-1,2) 80-120%

Slouží k hodnocení vnější cesty aktivace koagulace

TROMBINOVÝ ČAS (TT) (11-19s)

Slouží k hodnocení společné cesty v aktivaci koagulace

AKTIVOVANÝ PARCIÁLNÍ TROMBOPLASTINOVÝ ČAS (aPTT) (26-50s)

Slouží k hodnocení vnitřní cesty aktivace koagulace.

HEPARIN - aPTT

WARFARIN - INR

Máme u DOACů laboratorní marker, který by koreloval s jejich plazmatickou hladinou ?

GATRANY - dTT deluted thrombin time

V dávce nad 50 ng je lineární závislost mezi hodnotou dTT a plazmatickou hladinou dabigatranu v krvi

XABANY - antiXa (protilátky proti Xa)

ANTIDOTA ANTIKOAGULANCÍ

Existence antidota je velmi důležitá

- pokud se náhle objeví krvácivé komplikace ohrožující jeho život
- pokud musíme urgentně pacienta operovat

Heparin a
nízkomolekulár.
hepariny

Protamin sulfát

bazický protein
s afinitou
k negativně
nabitému heparinu
⇒ vytvoří se
inertní komplex.

dabigatran

Idarucizumab

Humanizovaný
fragment
monoklonální
protilátky, který má
až **300x vyšší
afinitu k
dabigatranu** než
má dabigatran k
trombinu

apixaban

Andexanet alfa

Má vyšší afinitu k
inhibitoru Fxa
(xaban) než má
přirozený FXa
(„decoy receptor“)

warfarin

Vitamín K

Dojde k tvorbě
funkčních
koagulačních
faktorů (chce to čas)
Rychle účinkuje:

- Zmražená plazma
- Koncentrát
koagulačních
faktorů

FIBRINOLYTIKA / TROMBOLYTIKA

Léčiva schopná navodit **FIBRINOLÝZU** ⇒ rozštěpit nerozpustnou fibrinovou síť na rozpustné fibrin degradační produkty (FDP) působením enzymu ***plazminu***.

INDIKACE:

neslouží k prevenci, ale rozpouští již vzniklý trombus

- trombóza velkých žilních systémů nebo arteriální okluze
- embolie v systémovém i plicním řečišti
- akutní IM, reperfuze koronárních tepen

Podávají se *i.v.* (infúze nebo bolus, příp. dvojitý bolus)

altepláza, retepláza, tenektepláza

ANTIFIBRINOLYTIKA

Zabraňují fibrinolýze inhibicí vazby plazminu na fibrin.

INDIKACE:

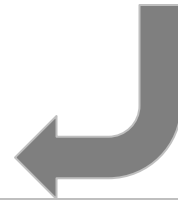
- Prevence a léčba krvácení v důsledku generalizované nebo lokální fibrinolýzy a hyperfibrinolýzy
- Stomatologické zákroky u hemofiliků...atd.

kys. tranexamová

kys. para-aminometylbenzoová PAMBA

PROTIDESTIČKOVÉ LÁTKY (antiagregancia)

Inhibují PRIMÁRNÍ HEMOSTÁZU

1. Vazokonstrikce
2. Adheze destiček k cévní stěně
3. Aktivace destiček, degranulace a uvolnění působků
4. Agregace a změna tvaru destiček, tvorba bílého trombu

PROTIDESTIČKOVÉ LÁTKY (antiagregancia)

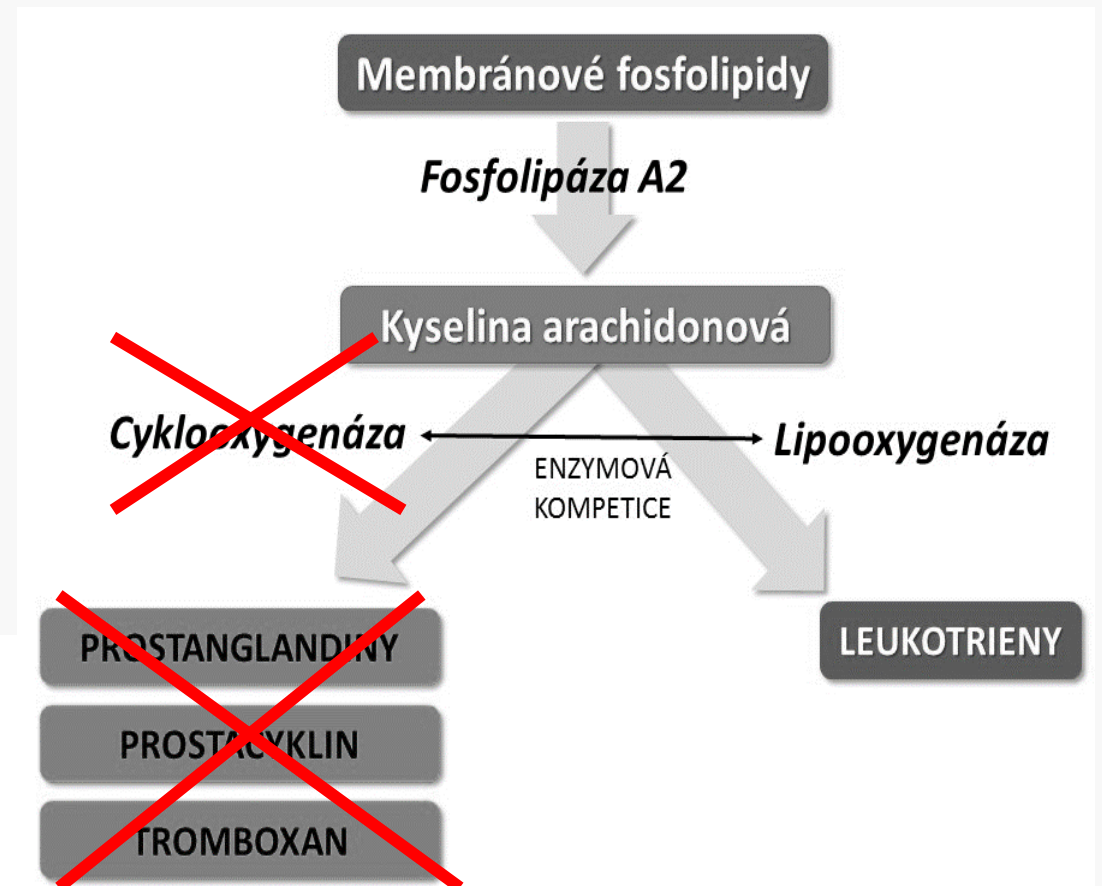
ASA ani kombinované přípravky s ní nepodávat dětem do 12 let (riziko Reyova syndromu)

Kyselina acetylsalicylová

MÚ: Ireverzibilní blokáda COX-1 ⇒
INHIBICE syntézy **TROMBOXANU A₂**

Životnost trombocytů je 7-10 dnů a COX je blokována po celou dobu jejich života.

Klinické studie ukázaly, že i nízké dávky ASA snižují riziko vzniku IM a náhlé smrti u pacientů s anginou pectoris.

PROTIDESTIČKOVÉ LÁTKY (antiagregancia)

klopidogrel (tienopyridiny)

Antiagregační účinek nastupuje pomaleji než u ASA.

Duální agregační terapie = **ASA + klopidogrel**.

Vhodná kombinace pro pacienty po implantaci stentů

MÚ: inhibuje tvorbu fibrinogenových můstků mezi trombocyty ireverzibilní bloádou rcp. P2Y12 pro ADP

ANTIDOTUM

Neexistuje. Lze podávat hemostatika,
antifibrinolytika nebo trombocytární koncentrát.

PROTIDESTIČKOVÉ LÁTKY (antiagregancia)

INDIKACE:

- **Ischemická choroba srdeční**
  - ✓ Terapie AIM (společně s antikoagulancii nebo heparinem).
Nutno zahájit nejlépe do 1-2 hodin
  - ✓ Sekundární prevence IM
- **Onemocnění periferních tepen**
- **Ischemické cerebrovaskulární onemocnění**
- **Po perkutánní koronární intervenci (stenty)**

ANTIDOTUM

Neexistuje.

Lze podávat hemostatika, antifibrinolytika nebo trombocytární koncentrát.

HEMOSTATIKA

Zmírnění nebo zastavení krvácení při poraněních, chirurgickém zákroku nebo při onemocněních s nadměrným krvácením.

Systemové působení

etamsylát
terlipresin

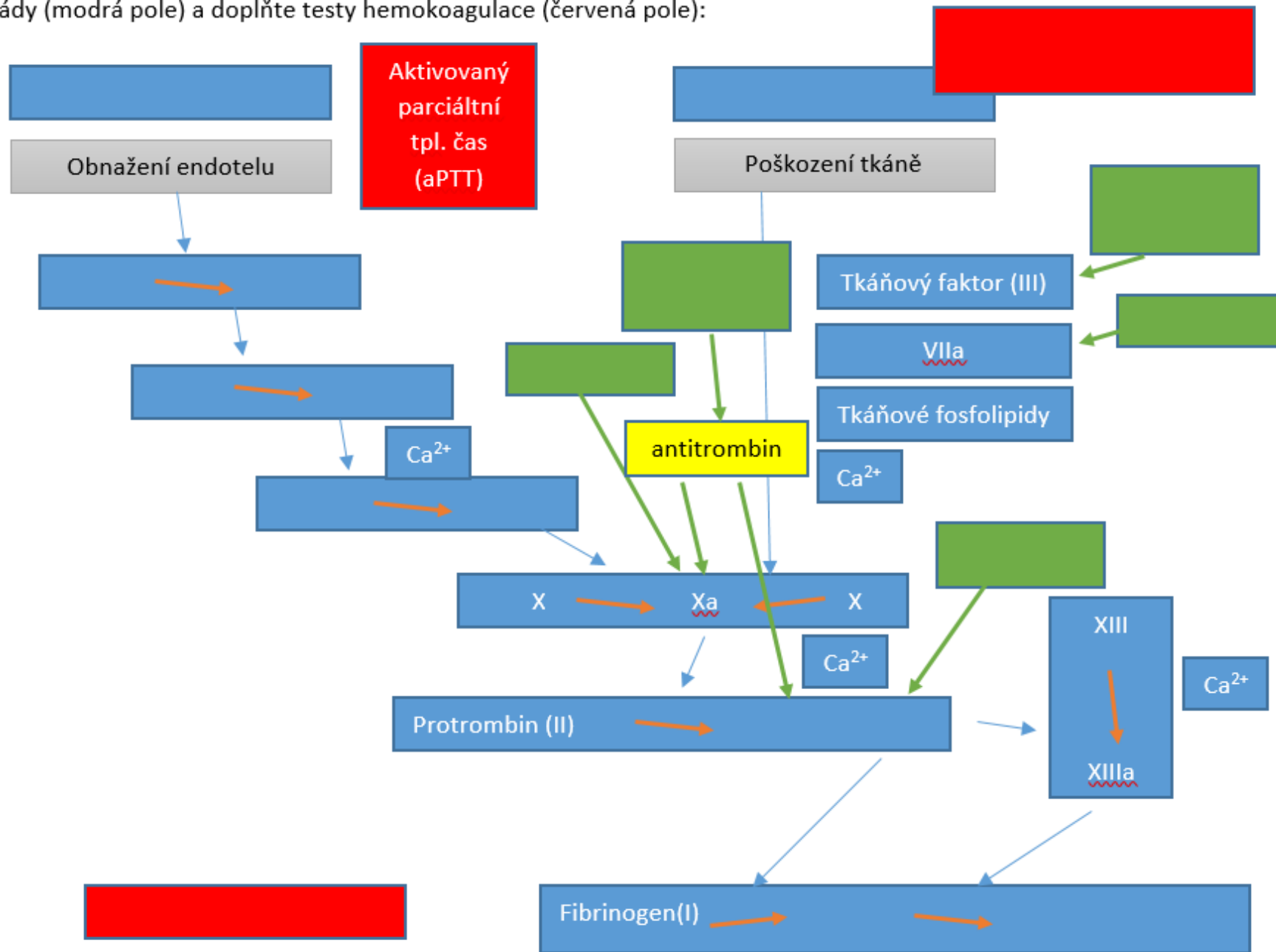
INDIKACE:

Krvácení z trávicího a urogenitálního ústrojí (jícnové varixy, gastrické a duodenální vředy, při porodu, potratu apod. Při operacích v oblasti břicha a malé pánve.

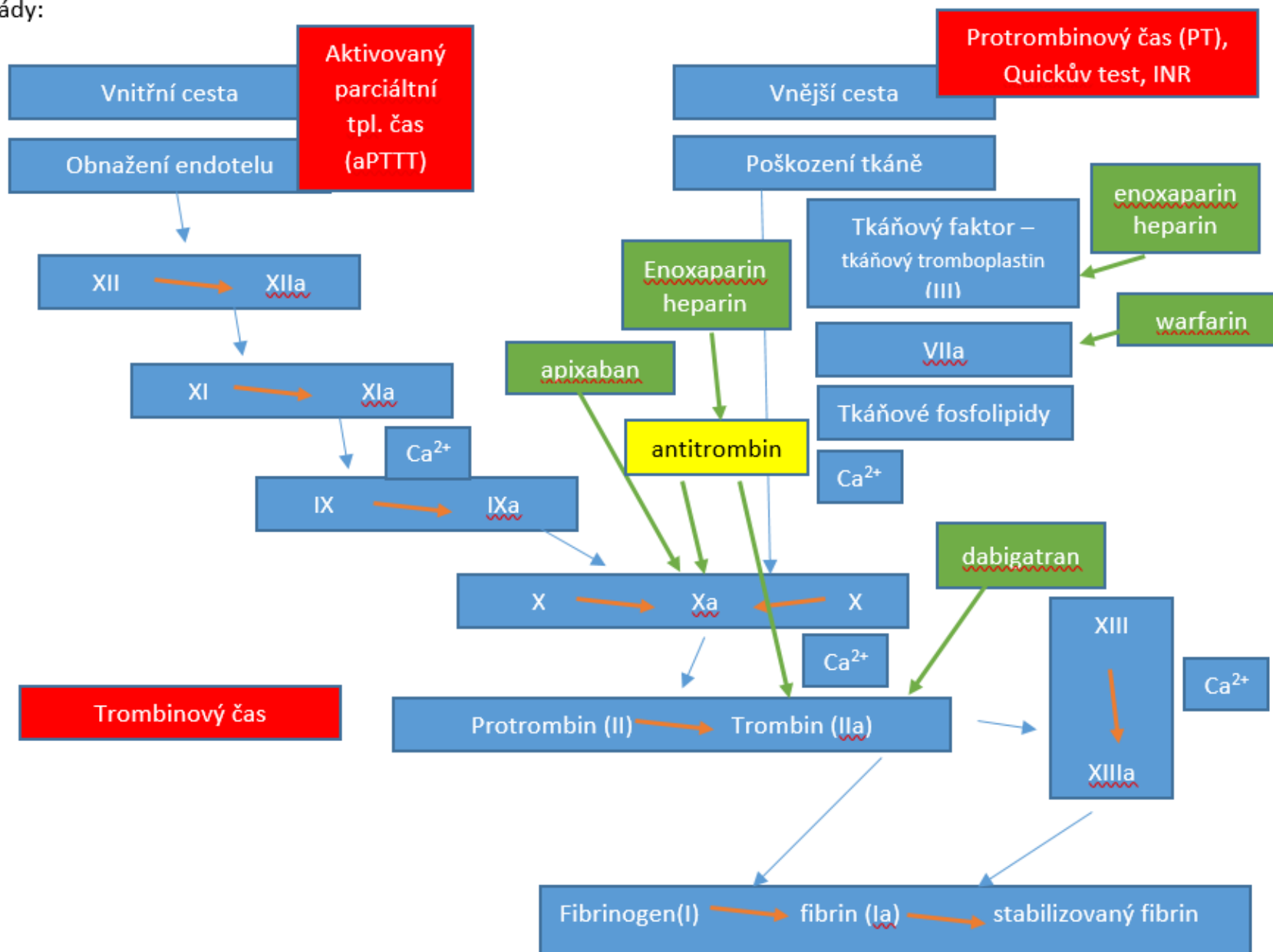
Lokální působení HEMOSTYPTIKA

karboxycelulóza
tkáňová lepidla
fibrinový tmel (náplast)

kaskády (modrá pole) a doplňte testy hemokoagulace (červená pole):

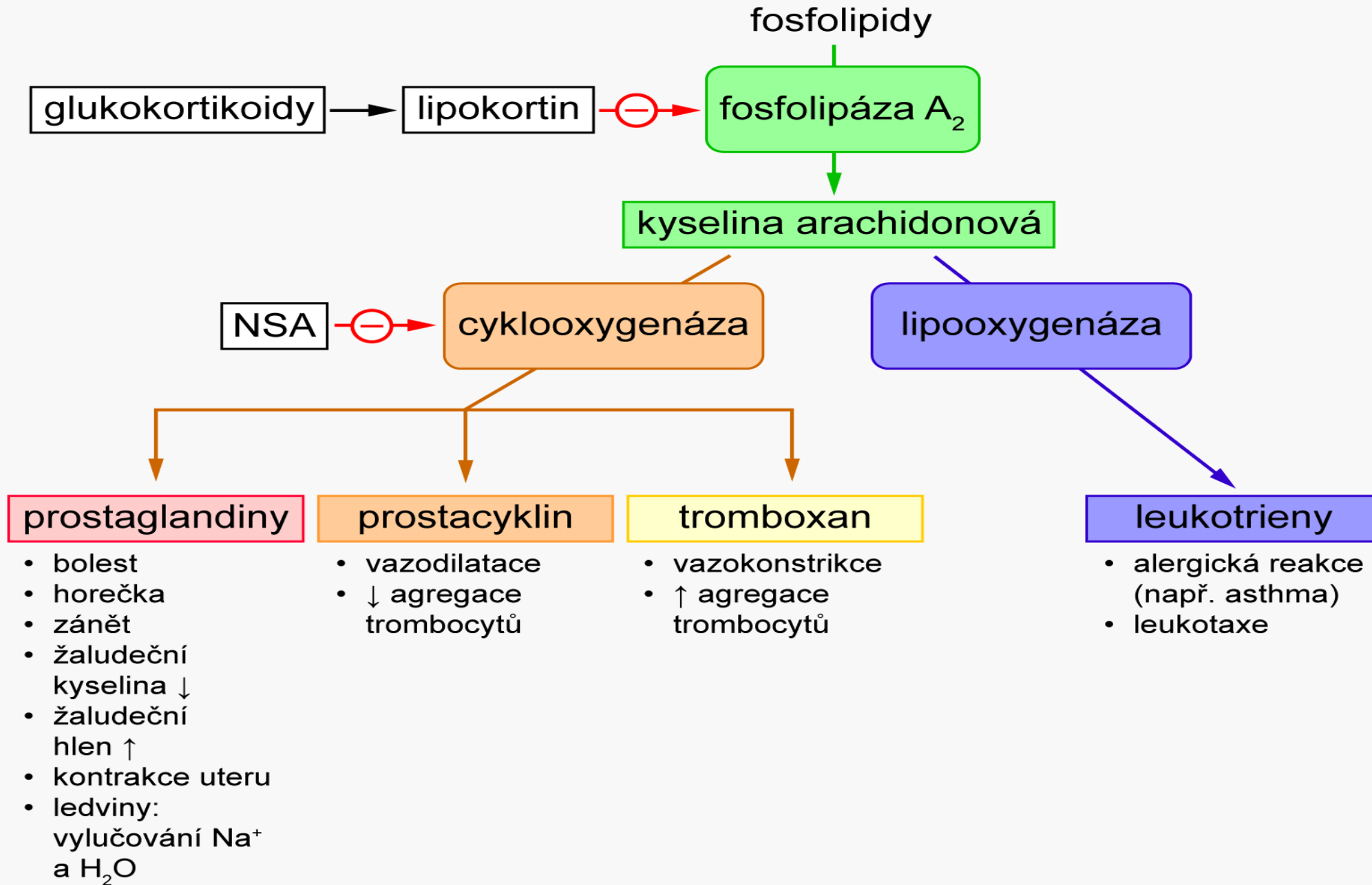

kaskády:

Domácí úkol na 8. cvičení

- Nakreslete schéma syntézy 4 základních eikosanoidů z fosfolipidů včetně enzymů, které se účastní reakce.
- U jednotlivých eikosanoidů uveďte, jaké reakce v těle mohou vyvolat.
- Do schématu vyznačte místa působení kyseliny acetylsalicylové a ibuprofenu.
- Na základě vyznačeného mechanismu účinku kyseliny acetylsalicylové a ibuprofenu odvodte související nežádoucí účinky a zařadte je dle typu do kategorií A-E.
- Schéma syntézy 4 základních eikosanoidů z fosfolipidů včetně enzymů (úkol 1, 3) - inhibice cyklooxygenázy, vedoucí k útlumu biosyntézy prostanooidů prostaglandinu E₂, prostacyklinu (prostaglandinu I₂) a tromboxanu A₂.

Tab. 2 Nežádoucí účinky u kys. acetylsalicylové a ibuprofenu dle jejich mechanismu účinku a jejich přiřazení dle typu A-E (úkol 4)

Kyselina acetylsalicylová	Ibuprofen	Typ NÚ (A-E)
Zvýšená krvácivost	Zvýšená krvácivost	A
Alergická reakce	Alergická reakce	B
Vředová choroba	Vředová choroba	C
Selhání ledvin	Selhání ledvin	C
Zvýšení krevního tlaku	Zvýšení krevního tlaku	A
Porucha krvetvorby	Porucha krvetvorby	A
Reyův syndrom		B
Farmakorezistence		F